

Una reserva que s'esgota

Albània sembla despertar-se. L'anunci d'eleccions pluralistes per al dia 10 de febrer i l'aparició dels primers partits polítics canvia completament la façana d'un país que no té garantida una transició pacífica.

Cal que hi hagi més fusters, més sabaters, més rellotgers". Aquesta sentència, més casolana que política, la va deixar anar fa sis mesos Ramiz Alia, president i home fort d'Albània. Ho va dir davant del comitè central del Partit del Treball —el partit comunista— en un discurs de bones intencions reformistes forçades per les circumstàncies: pels carrers de Tirana protestaven milers de ciutadans. Ciutadans que aprofitaven la més mínima distracció de la policia per entrar en una ambaixada occidental i demanar asil polític.

Des d'aquells dies, en què milers de persones van saltar les tanques de moltes delegacions estrangeres buscant refugi, fins aquests dies, a punt de començar una campanya electoral mínimament democràtica, Albània ha recorregut un camí d'obertura més o menys controlada: s'ha reformat el codi penal en un sentit més liberal; s'ha proclamat la separació entre les estructures de l'estat i del partit; ha estat suprimit l'ateisme oficial i s'han obert les mesquites i les esglésies.

Fins al punt que la Mare Teresa de Calcuta, d'origen albanès, va ser rebuda fa pocs dies a Tirana com a "orgull de la nació". Aquest elogi per a la monja el va dir, paradoxalment, la viuda del desaparegut dictador Enver Hoxa.

Un fet comença a estar clar: després de l'ensorrament del comunisme del Est, Albània ha deixat de ser la reserva europea del marxisme-leninisme.

POR A LA 'ROMANITZACIÓ'

Els indicis que alguna cosa es movia a Albània es van detectar el febrer. Aquell mes es van escampar molts rumors. Deien que durant el gener hi havia hagut manifestacions de protesta a diverses ciutats del país, i que la policia les havia reprimit amb duresa. Es va parlar de conats de revolta i símptomes que es preparava un esclat semblant al de Romania. El règim ho va desmentir. Més tard es va arribar a la conclusió que la crisi havia pogut ser deliberadament inflada, exagerada, per la premsa iugoslava pròxima al dirigent serbi Slobodan Milosevic. Milosevic hauria volgut desviar cap a Albània les causes del problema secessionista que viu la província de Kosovo. Amb tot, va quedar clar que a Albània havien passat coses i encara n'hi passarien moltes més.

I va ser precisament aquell mes de febrer quan un alt funcionari del Ministeri albanès d'Afers Estrangers es va despenjar amb unes declaracions a l'agència britànica Reuter: va dir, l'alt funcionari, que el seu govern estava plantejant restablir relacions diplomàtiques amb la Unió Soviètica i amb els Estats Units i integrar-se a la Conferència de Seguretat i de Cooperació a Europa, institució que, finalment, no ha volgut admetre Albània.

L'aïllament oficial costa de trencar, però el de la societat fa temps que havia començat a esquerdar-se: les televisions d'Itàlia, de Grècia i de Iugoslàvia es captaven perfecta-

ment a les regions frontereres i molts, moltíssims albanesos estaven informats de la caiguda dels dogmes leninistes. Aleshores el règim va donar un pas endavant i Ramiz Alia va anunciar, l'abril, la presentació d'un important paquet de reformes econòmiques. Al cap de pocs dies, va córrer el rumor que Alia havia estat a punt de ser assassinat o enderrocat per part del sector comunista que veia com el somni, senzillament, s'acabava.

BLAT, PEBROTS I TABAC

"Els albanesos menjarem herba si cal. Però no ens agnollarem davant del capitalisme". Aquestes paraules d'Enver Hoxa, dictador stalinista i fundador de l'estat comunista albanès, defineixen perfectament com ha viscut Albània en les últimes dècades. Aquest país, de no gaire més de dos milions d'habitants, que té com a base de la seva economia el blat, els pebrots, el tabac i el gira-sol, sobreviu amb la renda per càpita més baixa d'Europa: només 900 dòlars per any. El salari mitjà dels treballadors és d'uns 900 leks al mes. Un quilo de carn en val 260 i una dotzena d'ous 150. Això sí, el percentatge del Producte Nacional Brut dedicat a despeses militars és el 5 per 100, superior al de França, Alemanya, Espanya. Un dels més alts del món.

Els pilars de les reformes que vol tirar endavant Ramiz Alia i el sector diguem-ne més progressista del partit del Treball, són tres: privatitzar la terra, el camp, donant

als pagesos una parcel·la, dues vaques i deu ovelles; autoritzar les empreses perquè gestionin amb autonomia fins al 20 per 100 del guany, i donar primes als treballadors perquè se sentin motivats a l'hora de treballar. Aquest últim punt inclou mesures per a eliminar l'igualitarisme, de manera que els millors oficis i professions seran també els més ben pagats.

Unes mesures, totes plegades, que no passen de ser un tímid acostament a experiències de mercat que països com Hongria i Iugoslàvia ja van assajar, i que no van servir per a frenar el daltabaix. I el daltabaix econòmic plana damunt Albània fins al punt que el primer ministre Adil Carcani no ho ha amagat, i ha dit que cal l'arribada d'ajuda estrangera; ajuda urgent. Un objectiu difícil de complir perquè caldrà veure quines empreses s'arrisquen a invertir en un país on fins i tot les comunicacions viàries són gairebé inexistents; la majoria dels pocs vehicles de transport són antics i funcionen malament; només hi ha una gasolinera de servei públic i el trànsit, a tot el país, el regulen dotze semàfors. Una situació que no només fa difícil la reactivació econòmica sinó també qualsevol intent de coordinació dels nuclis opositors.

UNA OPOSICIÓ DE 'RETALLS'

La crisi dels refugiats de l'estiu, el rebombori més fort que ha viscut Albània, no es pot *computar* com una acció

Universitat d'Albània.

ARXIU

membre de la nomenklatura, de les cinquanta famílies més poderoses d'Albània. Paixko ha gosat dir públicament que el règim s'acaba i va defensar sense reserves l'escriptor Ismail Kadare. Kadare és la veu de la democràcia a l'exili. Protegit pel règim durant anys, l'abril passat Kadare va trencar definitivament amb el dogma leninista i l'octubre va fugir del país. D'un altre exiliat, Bruhan Kalaja, tipògraf, ex-pres polític i un dels estratèges de la invasió de les *ambaixades* de l'estiu, ben segur que se'n sentirà parlar en el futur. Cal no perdre de vista, també, el rei Leka I, refugiat a Sud-àfrica que s'ha ofert per dirigir una transició democràtica. Leka ha demanat als militars que donin un colp d'estat. Diu això amb un cert coneixement de causa, perquè a l'exèrcit s'han detectat corrents de malestar. A tot això cal afegir les *pintades democràtiques* que han aparegut a les parets del nord del país, firmades per activistes de la tribu Geg. A la Tosk, l'altra tribu que configura la

nacionalitat albanesa, hi ha moviments de dissidència, principalment entre la població de religió catòlica. Així mateix, en les converses quotidianes molta gent comença a esmentar, a *recordar*, que abans del monopoli comunista a Albània hi havia dos grans partits: el Balli Kombetar —el Partit Nacional— i el Legaliteti —el Partit Monàrquic—.

Tots aquets *retalls* d'oposició, ben cosits, podrien confeccionar políticament un embrió de plataforma democràtica. I l'oportunitat per a cosir-los podria ser les eleccions parlamentàries convocades per al 10 de febrer.

Per primera vegada hi haurà sufragi directe i secret, i amb la possibilitat de poder votar més d'una candidatura. No hi haurà encara llistes per partits polítics, però alguns dissidents, com Gromos Paixko per exemple, podran presentar-se a diputat només amb el suport de tres-centes signatures. La llei electoral consagra el paper dirigent dels comunistes i les seves organitzacions, però permet candidats d'altres opcions ideològiques mentre no siguin "feixistes, terroristes i racistes".

Mentrestant, però, els primers aires democràtics ja han portat fortes mobilitzacions en la universitat, que han portat a la creació d'un partit dit dels *joves i dels intel·lectuals*. Però també esclats de violència, gairebé de còlera, contra el règim que ha dominat el país des del final de la II Guerra Mundial.

A Albània està a punt d'obrir-se una finestra. Però caldrà saber si el corrent d'aire acabarà obrint la porta gran, amb facilitat i sense trompades. O bé si el búnker de l'ortodòxia, encara poderós, intentarà encallar-la a la força. Aleshores ja res no podria evitar el soroll i les trenca-disses.

Llibert Ferri

organitzada per l'oposició. Va ser una mobilització desencadenada per l'espontaneïtat. Una espontaneïtat fruit de la desesperació que va sentir molta gent en veure que Albània ja era l'últim reduecte de l'avorrimient col·lectivista. Amb tot, en aquell moviment van emergir grups i persones disposades a impulsar un

canvi democràtic. Gent que pertany a diversos sectors socials, polítics, ètnics i religiosos. La por s'ha perdut a Albània malgrat els 40.000 presos polítics i el control permanent de la Segurini, la policia política.

Gromos Paixko és un nom que ja es coneix a Tirana. És un intel·lectual, fill d'un